

Kuntaliitto
Kommunförbundet

**Kuntien näkökulma kulttuuri-,
liikunta- ja
nuorisopalvelupalveluihin
Kunnat kulttuuri-, liikunta- ja
nuorisopalveluiden järjestäjänä**

Hallitusneuvottelujen Kulttuuri-, nuoriso- ja liikunta-asioita
käsittelevä erillisryhmä 16.5.2019

Suomen Kuntaliitto ry

KUNTALIITON HALLITUSOHJELMA-
TAVOITTEET 2019-2023

Sivistys- ja hyvinvointikunnan toimintaedellytyksiä on vahvistettava.

- Kunnan merkittävä rooli asukkaan arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäjänä on tunnistettava.
- Kunnan hyvinvointityön edellytyksistä on pidettävä huolta, sillä laaja hyvinvointityö koostuu elinympäristön ja elinvoiman kehittamisestä, osaamisen ja kulttuurin sekä paikallisen identiteetin ja demokratian edistämisestä.
- Kunta koordinoi kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden hyvinvointityötä. Kuntien mahdollisuus tukea erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä on turvattava myös tulevaisuudessa.
- Kulttuuri-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisopalveluiden merkitys kunnan elinvoimaa ja kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä vahvistavina tekijöinä on tunnistettava ja niiden riittävä rahoitus on turvattava.
- Kuntien hyvinvoinnin edistämisen kannusteita ja rahoitusmekanismeja tulee seurata ja kehittää.

- Kunnat ovat merkittävä kulttuuri- ja taidepalvelujen sekä liikunta- ja nuorisopalvelujen järjestäjä, edistäjä ja tukija. Jotta näitä peruspalveluja voidaan tarjota kaikissa kunnissa, tarvitaan resursseja ja voimavaroja. Toimintojen perusrahoituksella pitäisi tasata kuntien välisiä eroja = turvata palveluiden saatavuus asuinpaikasta riippumatta.
 - Kunnat ylläpitävät taide- ja kulttuurilaitoksia sekä avustavat yksityisiä taide- ja kulttuurilaitoksia. Turvataan taide- ja kulttuurilaitosten resurssit ja vapaan kentän toiminta: Lisätään okm:n taide- ja kulttuurimäärärahoja.
 - Nostetaan nuorisotyön ja liikunnan valtionosuutta kohti muiden peruspalveluiden tasoa, ja siirrytään Veikkausvoitto-varoista budjettipohjaiseen rahoitukseen.
- Taidekasvatusta jokaiselle: Kehitetään taiteen perusopetuksen yleistä oppimäärää saatavuuden edistämiseksi.
- Selkiytetään ja kehitetään nuorten palveluita palveluiden ja tukimuotojen joustavana kokonaisuutena, kannustavuutta korostaen.
- Toteutetaan laaja liikunnallisen elämäntavan tukemisen kokonaisuus kuntakohtaisena.

Kunnat kulttuuripalveluiden järjestäjänä

- Kuntien kulttuuripalvelut sisältävät yleiset kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut, teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminnan, musiikkitoiminnan sekä taiteen perusopetuksen.
- Kunnat satsaavat näihin vuosittain lähes 800 miljoonaa euroa. Keskimäärin 140 e/asukas.
- Kirjastojen ja yleisen kulttuuritoiminnan vos-rahoitus tulee peruspalvelujen valtionosuudesta (VM). Kulttuurin ja kirjaston osuus 1,4 prosenttia eli 84 miljoonaa euroa. Yleisen kulttuuritoiminnan valtionosuus on alle euron/asukas. Kuntien satsaus keskimäärin 24 euroa/asukas, yhteensä 157 miljoonaa euroa.
- Kunnat voivat järjestää taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetuksen asukaskohtainen vos on noin 0,40 euroa/asukas. Kuntien kustannukset taiteen perusopetuksesta keskimäärin 12 euroa/asukas, yhteensä 87 miljoonaa euroa.

Kuntien tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa

- Lasten ja nuorten taidekokemukset, harrastaminen, lasten kulttuurikasvatussuunnitelmat päiväkotien ja koulujen kanssa rahoitetaan pääosin kuntien kulttuurimäärärahoilla. Samoin tuetaan taiteilijoita, järjestöjä ja yhdistyksiä, toisaalta järjestetään tapahtumia, vierailuja, esityksiä, kuljetuksia ja työtiloja.
- **Kulttuurin perusrahoituksella pitäisi tasata kuntien välisiä eroja = turvata kulttuuripalvelujen saatavuus asuinpaikasta riippumatta.**
- Kunnalla keskeinen rooli järjestää ja luoda edellytyksiä taiteelle ja kulttuurille. Eurolla per asukas tämä ei toteudu maan eri osissa.
- 222 kunnassa ei ole valtionosuutta saavaa teatteria, museota tai orkesteria.

Taiteen perusopetus osa harrastustarjontaa

- Taiteen perusopetus vaatii uudistamista. Rahoitus ohjaa järjestämään kallista laajan oppimäärän opetusta. Laajaa oppimäärää rahoitetaan tuntiperusteisella valtionosuudella, jossa tuntihinta 76,82 euroa ja määräraha lähes 79 miljoonaa euroa.
- Taiteen perusopetus osaksi harrastamista ja tavoitteena saatavuuden edistäminen: voimavaroja kohdennettava tasapuolisemmin kaikille lapsille ja nuorille (sosiaalinen saavutettavuus) ja eri taiteen aloille maan eri osissa.
- **Kuntaliiton näkemys: Yleistä oppimäärää tulisi kehittää ja tarjota enemmän. Voidaan tukea lasta ja nuorta omaa taideharrastamista ja taiteeseen tutustumista sekä hyödyntää yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa, kerhotunteja ja aamu- ja iltapäivätoimintaa.**

- Lisätään kokonaisuudessaan okm:n taiteen hallinnonalan voimavaroja, jotta voidaan:
 - **Uudistaa esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmää** niin, että rahoitus on ennakoitavissa ja pitkäjänteistä, ei määräaikaista.
 - **Tukea alueellista tarjontaa:** turvataan nykyisten taide- ja kulttuurilaitosten voimavarat ja kehitetään vierailu- ja kiertuetoimintaa sekä yhteistyötä.
 - Huomioida Veikkauksen kehitys. **Siirretään taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuudet (58 695 000 euroa) budjettiin hallituskauden aikana.**
- Kunnat voivat ylläpitää teatteria, orkesteria tai museota tai avustaa yksityisiä toimijoita. Kunnat rahoittavat musiikki-, teatteri-, sirkus-, tanssi ja museotoimintaa lähes 300 milj. eurolla, josta pääosa menee vos-laitoksille (lähes 200 miljoonaa euroa).
- Taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuudet 105 miljoonaa euroa, josta vajaa puolet menee kunnallisille laitoksille. 57 teatterista 9 kuntaomisteista (16%). 28 orkestereista 16 kuntaomisteista (57%). 124 museosta 71 kuntaomisteista (57%). Osa yksityisistä kuntaomisteisia osakeyhtiöitä, yhdistyksiä tai säätiöitä.

Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialainen yhteistyö

- Kuntien nuorisotyöllä ja -politiikalla parannetaan nuorten kasvu- ja elinoloja sekä järjestetään palveluja. Kunnat luovat edellytyksiä paikalliset olosuhteet huomioivalle nuorisotyölle ja -toiminnalle. Ne järjestävät palveluita, tiloja ja tukevat nuorten omaehtoista toimintaa sekä paikallisia nuorisotyötä tekeviä järjestöjä.
- Kunnat vastaavat myös paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön suunnittelusta, toimeenpanosta ja kehittämisestä ohjaus- ja palveluverkoston tai muun vastaavan yhteistyöryhmän avulla joko yksin tai yhteistyössä toisten kuntien kanssa.
- Kunnat satsaavat nuorisotyöhön vuosittain yli 220 miljoonaa euroa, ja nettokäyttömenot ovat 174 miljoonaa euroa.
- Nuorisotoimen käyttömenot ovat 99 euroa/nuori, 33 euroa/asukas
- Valtionosuusperuste 15 euroa/nuori; valtionosuus 4,46 euroa/nuori (29,7%)

- **Kunnallisen nuorisotyön perusrahoituksella pitäisi tasata kuntien välisiä eroja = turvata palvelujen saatavuus asuinpaikasta riippumatta.**
- Kuntien nuorisotyön käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet (8 milj.€) ovat riittämättömiä kuntien tämän hetkisiin velvoitteisiin nähden, ja ne kattavat vain 4,5 % toiminnasta. Lisäksi rahoitus on riippuvainen Veikkaus-voittovarojen kehityksestä.
 - nostetaan nuorisotyön valtionosuutta kohti muiden peruspalveluiden tasoa
 - kohdistetaan erityistä huomiota niihin kuntiin, joiden nuorisotoimen nettokäyttömenot eivät mahdollista edes yhtä nuorisotyön HTV:ta
 - siirrytään hallituskauden aikana Veikkaus-voittovaroista budjettipohjaiseen resursointiin
 - turvataan lisäksi nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön rahoitus ja saatetaan ne vastaamaan paremmin nykyistä toimintaympäristöä

- Nuorten hyvinvointipalvelujen kokonaisuus tulee olla nuoren näkökulmasta selkeä ja palvelut tulee löytää helposti. Nykyisellään erilaiset hankerahoitukset ohjaavat rakentamaan päällekkäisiä palveluita ja lisäksi erilaisia ohjauspalveluita näihin palveluihin löytämiseksi.
 - Nuorisotyössä ja -politiikassa tulee siirtyä selkeämpiin rahoitusmalleihin ja hallitumpaan palvelukokonaisuuteen, jossa sekä nuoret että heidän kanssaan työskentelevät ammattilaiset tuntevat roolinsa ja vastuunsa.
 - Ei tarvita uusia palveluita kehittäviä ohjelmia, vaan pikemminkin kokonaiskoordinaatiota ja olemassa olevien laadukkaiden toimintojen perusrahoitusta. Nuorilla on pulaa aikuisista ja ajasta.
- Nuorten palveluita tulee kehittää palveluiden ja tukimuotojen joustavana kokonaisuutena, kannustavuutta korostaen.
 - Erimerkiksi opiskelun kannusteita on kehitettävä, vrt. taso suhteessa toimeentulotukeen.

- Nuorisotyössä tehdään sekä merkittävää ennaltaehkäisevää, kaikille avointa että kohdennettua työtä. Molempia näkökulmia on syytä tehdä näkyväksi ja vahvistaa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta.
- Monialaisen työn kehittämistä kannattaa jatkaa Ohjaamo-konseptin ympärillä, mutta kuntien rooli niissä on turvattava.
 - Mahdollisen sääntelyn sijoittamista tietyn hallinnonalan lainsäädäntöön tulee pohtia tarkkaan → työn luonne
- Työpajatoiminnan järjestäminen on riippuvaista monen hallinnonalan toimista, ja mm. soteuudistus voi haastaa sen käytännön toteutusta kunnissa.
 - **Turvataan työpajatoiminnan toimintaedellytykset laatimalla selvitys ja kehittämisohjelma, jossa yhteensovitetaan eri hallinnonalojen sääntelyä, toimenpiteitä ja rahoitusta nuorten ja aikuisten palveluissa**

Kuntien tehtävänä on liikunnan edellytysten luominen paikallistasolla

- Kunnat luovat edellytyksiä asukkaidensa liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmille, tukemalla kansalais- ja seuratoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.
- Työ tapahtuu eri toimialojen yhteistyönä sekä paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä kehittämällä että huolehtimalla muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista.
- Kuntien käyttömenot liikunnassa vuosittain noin 740 miljoonaa euroa, eli n. 145 euroa/asukas
- Lisäksi liikuntainvestointien määrä 100–200 miljoonaa euroa/vuosi
- Valtionosuusperuste 12 euroa/asukas, valtionosuus 3,56 euroa/asukas (29,7%)

- **Liikunnan perusrahoituksella pitäisi tasata kuntien välisiä eroja = turvata palvelujen saatavuus asuinpaikasta riippumatta.**
- Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet (19,5 milj.€) ovat riittämättömiä kuntien tämän hetkisiin velvoitteisiin nähden, ja ne kattavat vain 2,9 % toiminnasta. Lisäksi rahoitus on riippuvaista Veikkaus-voittovarojen kehityksestä.
 - nostetaan liikunnan valtionosuutta kohti muiden peruspalveluiden tasoa
 - siirrytään hallituskauden aikana Veikkaus-voittovaroista budjettipohjaiseen resursointiin
 - Lisäpanostus liikuntapaikkojen korjausvelan purkamiseen

Liikunnan ja liikunnallisen elämäntavan kehittäminen kunnissa

- Liikkumattomuuden kustannukset Suomessa ovat 3–7,5 mrd euroa vuodessa. Mittavien kustannusten lisäksi liikkumattomuus aiheuttaa inhimillistä kärsimystä. Liikkumattomuuteen puuttuminen ei ole vain liikuntasektorin työtä, vaan siihen tulee tarttua määrätietoisesti kaikilla yhteiskunnan eri osa-alueilla.
- Kunnilla on jatkossakin vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden sekä liikunnan edistämisestä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä poikkihallinnollinen yhteistyö on keskeisessä asemassa.
 - Pienten hankkeiden ja ohjelmien sijaan kehittämisresurssit tulisi käyttää kuntakohtaiseen kehittämiseen. Kuntien väestöpohja vaihtelee, jolloin liikunnan lisääminen ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen vaativat erilaisia toimia eri kunnissa. Kunnat pystyvät parhaiten määrittelemään painopisteet ja toimintatavat liikkumisen lisäämiseksi.

Liikunnan ja liikunnallisen elämäntavan kehittäminen kunnissa

- Kunnat vastaavat valtaosin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä. Vuonna 2017 kunnat investoivat liikuntapaikkoihin n. 190 miljoonaa euroa. Jatkossakin kuntalaisten edullisten ja monipuolisten liikuntamahdollisuuksien mahdollistamisen kannalta on tehokkainta ja taloudellisinta, että kunnat vastaavat pääosin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä. Järjestöjen ja yksityisten yritysten liikuntapaikat täydentävät tarvittaessa liikuntapaikkaverkoston perustuen kunkin alueen tarpeisiin.
- Valtion tuella on ratkaiseva käynnistävä vaikutus rakentamis- tai peruskorjaushankkeen käynnistymiselle
 - Rakentamisen tukemisen tulee olla pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Tukipolitiikkaa tulisi ohjata vähintään vaalikauden mittaisesti esim. Liikuntapaikkarakentamisen Suunta-asiakirjan kautta, ja se tulee valmistella tiiviissä yhteistyössä kuntien kanssa niiden tarpeet huomioiden.

Harrastaminen (liitteenä erillinen muistio)

- Kunnassa lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminnan järjestämistä ohjaavat useat lait, joissa määritellään mm. järjestämiseen liittyvät tehtävät ja velvoitteet sekä yleiset tavoitteet.
- Tällä hetkellä valtakunnalliset linjaukset ohjaavat ajatteluun, että harrastamisen edellytyksiä kehitetään takuumuotoisesti (harrastus jokaiselle, tunti liikuntaa päivässä ym.).
- Lisäksi valtakunnalliset linjaukset kohdentuvat yhä vahvemmin yksittäisiin keinoihin ja menetelmiin kokonaisvaltaisten palveluiden kehittämisen sijaan.
- Kuntien merkittävät rooli ja panostus lasten ja nuorten hyvinvoinnin, aktiivisuuden ja osallisuuden edistämisessä tulee tunnistaa. Kehittämistyötä ja linjauksia tehtäessä kunnat ovat kumppani.
- Keinoja kehittämiseen ja sen edellytyksiin erillisellä asiakirjalla.